

УДК 32.303.442.3

Рубанов В.В.

Харківський національний
університет імені В.Н.Каразіна

ВПЛИВ НЕУРЯДОВИХ ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ НА ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Розкрито сутнісні характеристики та форми діяльності неурядових експертно-аналітичних структур як суб'єктів процесу прийняття політичних рішень. Показано специфіку, основні проблеми на шляху їх формування й розвитку в українському суспільстві. Запропоновано рекомендації щодо перспектив залучення незалежних експертно-аналітичних центрів і агентств до процесу підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм в Україні.

Ключові слова: неурядові експертно-аналітичні центри, громадська діяльність, процес підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень.

Рубанов В.В.

ВЛИЯНИЕ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ НА ПРОЦЕСС ПРИНЯТИЯ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В УКРАИНЕ

Раскрываются сущностные характеристики и формы деятельности неправительственных экспертно-аналитических структур как субъектов принятия политических решений. Показывается специфика, основные проблемы их формирования и развития в украинском обществе. Предложены рекомендации относительно перспектив приобщения независимых экспертно-аналитических центров и агентств к процессу подготовки, принятия и реализации политических решений и программ в Украине.

Ключевые слова: неправительственные экспертно-аналитические центры, гражданская деятельность, процесс подготовки, принятия и реализации политических решений.

Rubanov V.

THE INFLUENCE OF NON-GOVERNMENT EXPERT AND ANALYTICAL CENTERS ON THE PROCESS OF POLITICAL DECISION-MAKING IN UKRAINE

The essential features and forms of activities of non-governmental expert and analytical frames as subjects of political decision-making are examined. It is demonstrated the specific of main problems of its forming and development of Ukrainian society. Proposes recommendations about perspectives to attach to independent expert and analytical centers and agencies to the process of preparation, decision-making and realization of political resolutions and programs in Ukraine.

Key words: non-governmental expert and analytical centers, civil activity, the process of preparation, decision-making and realization of political resolutions and programs.

Актуальність аналізу проблем і перспектив впливу неурядових експертно-аналітичних структур на процес прийняття політичних рішень в Україні зумовлено тим, що ця тема дослідження ще не стала об’єктом детального вивчення вітчизняної політичної науки.

Мета статті – визначити не тільки проблеми, а й перспективи розвитку неурядових експертно-аналітичних структур та їхнього впливу на процес прийняття політичних рішень в Україні.

Аналізуючи вже існуючі дослідження з зазначеної проблематики, можна констатувати, що в Україні вказані структури ще не стали дійовим інструментом громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та процесом підготовки, прийняття й реалізації публічно значущих політичних рішень і

програм. На сьогодні поки що спостерігається тільки досить високий рівень готовності громадян України до участі в цьому процесі, оскільки рівень такої готовності громадян до політичної участі та рівень самої участі, як свідчать відповідні дослідження Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова (19–25 червня 2008 р), можуть суттєво відрізнятись. Так, у процесі вказаного дослідження на запитання „Чи можете Ви сказати, що залучені до активної громадської діяльності?” лише 11,6 % респондентів з 2014 опитаних у всіх областях України, Києва та Автономній Республіці Крим віком від 18 років відповіли позитивно, а більш як $\frac{3}{4}$ громадян – негативно (див. рис. 1) [1].

Чи можете Ви сказати, що залучені до активної громадської діяльності?

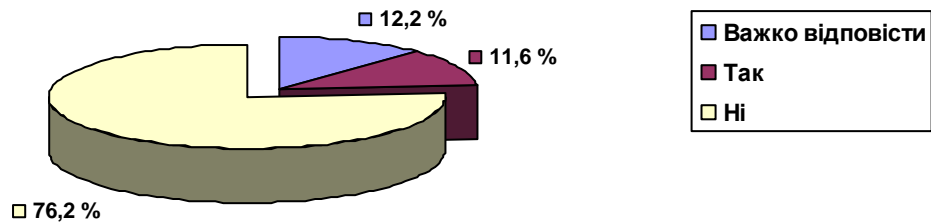

Рис. 1

Характерним є і те, що серед основних причин, які блокують їх реальну участь у підготовці, прийнятті та реалізації політичних рішень і програм, опитані

вказали, що не мають у цьому потреби – 58,8 %, і 31 % не мають можливості (див. рис. 2).

Чому ви не залучені до активної громадської діяльності?

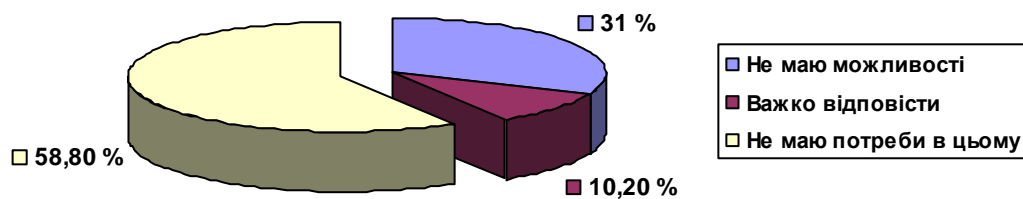

Рис. 2

Усе це свідчить про те, що тільки добре поінформована про діяльність влади громадськість здатна реально брати участь у процесі підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм, а роботу з інформаційної підготовки громадськості можуть виконувати тільки фахові незалежні експертно-аналітичні центри. Як зазначається у відповідних дослідженнях з даної тематики [2,3, 4, 5], „наявність і рівень розвитку неурядових аналітичних центрів розглядається сьогодні як один із важливих показників рівня демократії та інтелектуальної конкурентоспроможності країни на світовій арені” [3, с. 3]. Крім того, спеціально підкреслюється, що неурядові дослідницькі організації think tanks виступають як „громадські”, „незалежні (позапартійні)”, і їхня діяльність впливає із суспільних інтересів та орієнтується на них, здійснюючи громадське лобіювання [6, с. 4]. А тому основними критеріями ідентифікації сутності аналітичних центрів прийнято вважати такі як:

- постійний характер діяльності;
- спеціалізація на виробленні рішень у сфері публічної політики;
- наявність постійного штату дослідників (експертів);

- вироблення власного інтелектуального продукту – ідей, аналізу, рекомендацій;
- доведення відповідного продукту до політиків, уряду і громадської думки;
- відсутність відповідальності за дії влади;
- незалежний характер досліджень, відсутність зв'язку з будь-якими індивідуальними, груповими чи корпоративними інтересами;
- відсутність серед основних напрямків діяльності таких, як навчання чи здобуття наукових ступенів;
- орієнтація на суспільний інтерес як головну мету діяльності організації (незалежно від того, чи задекларована ця орієнтація, чи ні).

Очевидно, що ці критерії мають нормативний, певною мірою ідеальний характер. Реальні think tanks відповідають їм лише частково, оскільки їхня діяльність у різних регіонах має свою специфіку [6, с. 4]. А основними функціями неурядових аналітичних центрів у громадянському суспільстві та у сфері політики є такі (див. табл. 1) [6, с. 4].

Таблиця 1

Функції неурядових аналітичних центрів

У громадянському суспільстві	У сфері політики
- посередництво між владою і громадськістю; - ідентифікація, артикуляція та оцінка проблем і пропозицій, що існують або виникають; - трансформація ідей і проблем у форматі політичної дискусії; - виконання функції поінформованого та незалежного голосу в публічних дебатах; - створення „майданчика” для конструктивного діалогу, обміну ідеями та інформацією між зацікавленими сторонами в процесі вироблення політики	- здійснення досліджень політичних проблем і рішень; - надання рекомендацій з поточних політичних проблем, над якими працюють урядові структури; - оцінювання урядових програм; - ініціювання дискусій та обміну ідеями з ключових проблем; - надання кадрів для урядових структур і місця для „підзарядки батареї” для політиків, які (тимчасово) відійшли від влади (цю функцію називають також „дверима, що обертаються”); - інтерпретують політику та поточні політичні події для електронних і друкованих ЗМІ

Важливо підкреслити й те, що перші організації такого типу почали з'являтися в Україні із здобуттям незалежності, в той самий час, коли формувалась українська політична наука. На початковому етапі вони вивчали багаторічний західний досвід

здійснення політичної аналітики, працювали в 1–2 напрямках, ставлячи перед собою порівняно вузькі пріоритети діяльності [7, с.473]. Одним із перших політологічних центрів став у 1998 році Український центр політичного менеджменту, мета якого

від самого початку – розробка та реалізація науково-практичних проектів і комплексних програм у галузі політичного менеджменту. Центр заснував періодичні видання – журнали „Політичний менеджмент” (фахове видання з політичних і соціологічних наук), „Соціальна психологія” (фахове видання з психологічних і соціологічних наук), а також є співзасновником наукової збірки „Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї”, журналу „Людина і політики” – фахове видання з політичних і філософських наук. Протягом багатьох років Центр розробляє і реалізує: науково-дослідні проекти; культурно-просвітницькі програми. Здійснює: політологічні, соціологічні та соціально-психологічні дослідження. Організовує і проводить науково-практичні конференції, круглі столи та громадські слухання [8].

На сучасному етапі поряд із появою значної кількості недержавних аналітичних центрів розширюється і поле їхньої діяльності. Як свідчать дослідження Є. Ю. Олійник, за 19-річний період існування центрів в Україні в їхній діяльності відбулися не тільки кількісні, але й суттєві якісні зміни [9]. Так, високого рівня розвитку досягають і відповідні регіональні аналітичні структури. За інформаційного та методичного сприяння українських недержавних аналітичних центрів створюються центри в інших країнах. Наприклад, ще у 2001 р. за допомогою Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) було створено аналітичний центр у Казахстані. Серед регіональних центрів одним із перших був створений Буковинський політологічний центр, який у 2012 р. відзначає 15-річчя своєї діяльності. Більшість членів центру є науковцями. За окремими аспектами своєї діяльності цей центр не поступається „столичним” і відомий не лише в Україні, а й поза її межами.

Недержавні аналітичні центри України досліджують і впливають як на внутрішню, так і на зовнішню політику нашої держави. Переважно їхня діяльність помітна у науково-практичному впливі на здійснення державної політики в соціальній, економічній та інших сферах суспільного життя, хоча нерідко вона поширюється й на сферу екологічних питань, питань безпеки та ін. Існують центри, які здійснюють дослідження одночасно в різних сферах (Український незалежний центр політичних досліджень, Міжнародний центр перспективних досліджень, Український центр

економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова). Поряд із ними існують також центри, які є більш вузькоспеціалізованими (Аналітичний центр „Академія”, Центр політико-правових реформ).

Особливістю недержавних аналітичних центрів є те, що вони чутливо реагують на зміни внутрішньої політичної ситуації у країні. Наприклад, метою одного з проектів УНЦПД є утримання впливу недержавних аналітичних інституцій на державну політику для забезпечення демократичного змісту політичних процесів в Україні після президентських виборів 2010 року [9].

Формування інститутів громадянського суспільства, в тому числі аналітичних центрів, здійснюється також під впливом зовнішньополітичного курсу – положень офіційно проголошеної євроінтеграційної політики України та ідей Об’єднаної Європи. Міжнародні інституції активно сприяють розвитку аналітичних центрів в Україні, зокрема, Європейською програмою Міжнародного Фонду „Відродження” у 2010 р. оголошено конкурс „Розвиток співпраці аналітичних центрів України та країн Західної Європи”. Метою конкурсу було встановлення зв’язків, співпраці між аналітичними центрами України та країнами Західної Європи для збільшення присутності української експертної думки в країнах Західної Європи. У рамках конкурсу підтримані ті проектні пропозиції, які передбачали спільну діяльність аналітичних центрів України та країн Західної Європи щодо здійснення аналітичних досліджень на актуальні теми відносин Україна – ЄС та модернізації різних соціально-політичних сфер України. Це також свідчить про існування в Україні впливових аналітичних центрів, які, проте, все ще недостатньо представлені на міжнародному рівні.

Аналітичні центри співпрацюють досить тісно. З метою заохочення такої практики у 2000 р. було започатковано проект „Мережа аналітичних центрів України” Фондом „Демократичні ініціативи” та Українською освітньою програмою ринкових реформ за фінансової підтримки Міжнародного фонду „Відродження” та Агентства США з міжнародного розвитку.

Головними здобутками неурядових аналітичних центрів в Україні є те, що працюючи в несприятливих політичних та економічних умовах, вони:

- навчилися самостійно шукати і знаходити шляхи виживання, не втрачаючи

при цьому своєї незалежності та об’єктивності;

- досліджували теми, актуальні для здійснення в Україні суспільних трансформацій у напрямі її наближення до європейських стандартів, поєднуючи оперативне реагування на поточні виклики з виробленням стратегічного бачення розвитку країни в різних сферах;

- набули визнання влади і політичних сил як впливові суб’єкти суспільно-політичного життя, а також завоювали довіру суспільства як носії та виразники його інтересів;

- здійснюють постійний вплив на громадську думку, користуються значною увагою медіа, мають високий рівень присутності в інформаційному просторі;

- розширюють міжнародне співробітництво, роблять вагомий внесок у позитивне сприйняття України світом і міжнародними організаціями;

- поступово інтегруються у світову експертну спільноту, забезпечуючи належну якість своєї продукції [6, с. 2–37; 10, с. 262–263]. Як показує практика їх функціонування, неурядові аналітичні центри поступово залучаються не тільки до

рішення проблем громадських об’єднань, а й до експертизи та розробки державних документів різного рівня. Прикладом цьому може слугувати участь експертів Центру миру, конверсії та зовнішньої політики України, центру Разумкова та інших структур у розробці Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції на період 2004–2007 рр., участь експертів Лабораторії законодавчих ініціатив у розробці Плану дій з реалізації Концепції реформи соціальних послуг в Україні (2007 р.). При цьому важливо зазначити, що за даними загальнонаціонального соціологічного опитування, проведеного у вересні 2007 р., майже 42 % громадян України вважають діяльність неурядових аналітичних центрів корисною (12,5 %) або скоріше корисною (29,2 %) для суспільства і лише 9,3 % дотримуються протилежної думки (див. діаграму 1) [6, с.11].

Досить високим є рівень суспільної довіри до досліджень неурядових аналітичних центрів, порівняно з іншими дослідницькими установами.

Діаграма 1

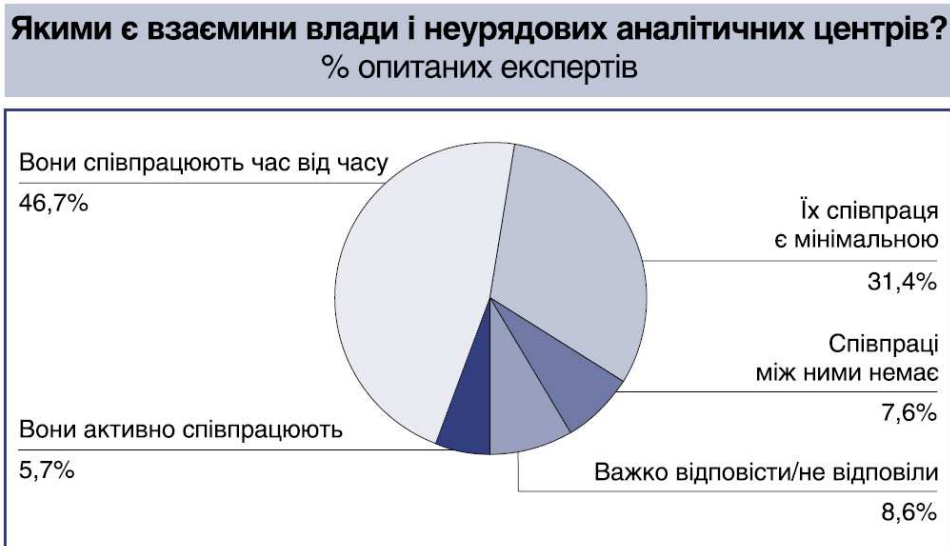
Діаграма 2

Як видно з діаграми 2 „Чиїм дослідженням можна довіряти більшою мірою?”, фактично однакові частини респондентів відзначили більш високий рівень довіри до досліджень неурядових аналітичних центрів

(23,4 %) та державних дослідницьких установ (22,9 %). Більшою мірою довіряють дослідженням освітніх закладів 14,8 % опитаних [6, с.11].

Діаграма 3

А характеризуючи існуючі взаємини влади і неурядових експертно-аналітичних центрів, важливо зазначити, що лише 5,7 % опитаних експертів вважають, що влада і вітчизняні think tanks активно співпрацюють, натомість 46,7 % упевнені, що вони співпрацюють „час від часу”, а 39 % – що їхня співпраця є або мінімальною, або її немає зовсім (див. діаграму 3) [6, с.19].

Такі оцінки досить чітко корелюють з оцінками впливу неурядових експертно-аналітичних структур на підготовку, прийняття та реалізацію політичних рішень і програм на рівні як центральної, так і місцевої влади. Тут у жодній зі сфер співпраці рівень впливу не дістав навіть три бали за п'ятибальною шкалою. У свою чергу з ними корелює також досить стримана

оцінка опитаними неурядовими аналітичними центрами рівня сприйняття та імплементації владою їх рекомендацій. Так, за результатами вказаного дослідження майже половина представників think tanks, які взяли участь в анкетуванні, засвідчили, що органи влади реалізують до 20 % їхніх рекомендацій, лише приблизно п'ята частина опитуваних назвала 40–60 %. А вищий відсоток не назвав ніхто [6, с.19].

І це враховуючи, що оцінки якості досліджень неурядових аналітичних центрів (див. діаграму 4) [6, с.21] є відчутно вищими порівняно з державними, з точки зору оперативності (4,2 проти 2,9 балів), об'єктивності та неупередженості аналізу (3,8 проти 3,1), що в процесі підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм відіграє ключову роль. Однак, як

бачимо, результати їхньої праці в політико-управлінській діяльності не використовуються. На наш погляд, це пояснюється тим, що в Україні методологія і техніка експертно-аналітичної діяльності аж до сьогодні все ще не є затребуваними органами державної влади, а тому вони являють собою відносно відсталі напрямки розвитку політичної науки. Підтвердженням ігнорування владними структурами фахової експертно-аналітичної діяльності процесу прийняття політичних рішень і програм є не тільки вищенаведені результати соціологічних досліджень, але й останні реорганізації в Апараті Президента України, наслідком яких стало скасування такої його важливої структури, як „Головне управління політичного аналізу” [11].

Діаграма 4

Оцінка якості досліджень різних типів дослідницьких установ середній бал*				
Критерії	3 методологічної точки зору	3 точки зору глибини розробки проблеми дослідження	3 точки зору оперативності	3 точки зору об'єктивності, неупередженості аналізу
Типи дослідницьких установ				
Державні науково-дослідні інститути	3,7	3,8	2,9	3,1
Аналітичні підрозділи органів державної влади	3,2	3,3	3,4	2,8
Освітні заклади (інститути, університети)	3,7	3,6	3,1	3,3
Неурядові аналітичні центри	3,8	3,8	4,2	3,8

* За п'ятибальною шкалою, де "1" означає, що якість є надзвичайно низькою, а "5" – якість є надзвичайно високою.

Інакше кажучи, в Україні досі зберігається ситуація, про яку говорив ще в жовтні 2006 р. на 4-му Конгресі російських політологів член-кореспондент НАН України М. І. Михальченко: „Мало інтелектуальної влади – не потрібен інтелект, що показує її неповноцінність. Крім того, основні групи влади не мають і не хочуть мати стратегії, вони живуть сьогоднішнім: хоча б день при владі, але мій (з матеріально-фінансовими

наслідками, які з цього витікають) – відірвати шматок пирога” [12, с.17]. А тому не дивно, що в 2012 р. Україна (яку в рейтингу представляв Центр Разумкова) в міжнародному рейтингу мозкових центрів університету Пенсільванії посіла на сьогодні 22-е місце з 30-ти. Минулого 2011 р. в списку „Кращі аналітичні центри Центральної та Східної Європи” були представлені

два з 47 аналітичних центрів, згідно з даними рейтингу діючих в Україні [13].

Явне відставання вітчизняних політологів у розробці теорії та методології процесу підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм обумовлено самою специфікою становлення в нашій країні політичної науки. За останні двадцять років вона в процесі свого формування, по суті, повторювала всі етапи становлення політичної науки в Росії: а) критичне осмислення марксистсько-ленінської політичної теорії та невтримної, хаотичної критики практики марксизму-ленізму; б) некритичне сприйняття західної політичної науки та переписування її досягнень і підручників; в) перехід до плюралістичної методології політичного аналізу, в якій синтезовані найбільш конструктивні підходи сучасної світової політичної науки [12, с.9]. І хоча сьогодні усе могутнішою стає тенденція, коли і в Росії, і в Україні плюралізм політичного аналізу поєднується з деідеологізованим баченням сучасності, на нашу думку, вчені пострадянського простору набагато успішніше опановують поки що не теорію та методологію політичної аналітики як таку, а скоріше закордонну, переважно американську, і далеко не новітню, літературу про неї. У результаті, в основу розуміння сучасної сутності політичної аналітики була покладена спрощена, свого часу розкритикована самими ж американськими дослідниками ідея трактування експертно-аналітичного процесу як здійснення своєрідних, причиново не зумовлених, дискретних етапів. Найбільш послідовним критиком цієї ідеї був американський дослідник Поль Сабат'є, який без сумніву вказував, що „ідея етапів” не витримує критики з погляду „наукової моделі”, оскільки вона не містить каузальної теорії, некоректна у своїй дескриптивній частині та є надмірно спрощеною [14, с.48].

Більше того, практика показує, що сучасні українські партійні та державні політичні аналітики часто *свідомо* грішать проти істини, підтасовуючи власний, ніби науковий аналіз, під політичні вимоги та окремі дії організацій, до яких належать. Така, м'яко кажучи, необ'єктивність, спричинена соціальним замовленням, цілком очевидна. Значно складнішою є проблема об'єктивності у випадку незалежних експертно-аналітичних організацій, які начебто жодного прямого соціального замовлення не виконують. Проте існує думка, що в професії

політичного аналітика і політичного експерта незалежність – це міф, і завжди існує приховане соціальне замовлення, наприклад, через економічну залежність [15, с.8]. Звідси і з'являється можливість існуючої влади маніпулювати суспільною свідомістю. Влада, яка застосовує непрозорі технології прийняття політичних рішень, прагне уникнути громадського контролю, і відповідно, не дуже зацікавлена в розвитку цих структур, а тому не виявляє по виконавчій вертикалі стабільного попиту на експертно-аналітичну продукцію третього сектора. Незважаючи на це, ми поділяємо точку зору С. М. Внучко, яка безпосередньо досліджувала цю проблему і вважає, що створення різних дорадчих органів при органах влади, в яких співпрацюють разом аналітики й експерти державних структур та члени неурядових організацій, науково-дослідних установ, інститутів, ЗМІ, органів державної влади, усе ж таки можна використовувати для їх результативної взаємодії [4, с.173]. Як свідчить подібна практика, часто з-поміж таких структур органи державної влади, придивляючись до їх учасників, поповнюють власні кадри. А це, в свою чергу, дозволяє встановити більш тісний і результативний контакт між двома секторами. Отже, якщо консультативно-дорадчі органи й не виконують свого завдання безпосередньо, то сприяють його вирішенню опосередковано – через кадровий обмін між вказаними секторами.

Подібною точки зору дотримуються і вчені Центру Разумкова, вважаючи, що підвищення рівня співпраці неурядових і державних аналітичних структур, координація та поєднання їхніх зусиль у дослідженні актуальних проблем нинішнього політичного процесу в Україні могло б мати значний позитивний ефект [6, с.22]. Проте, за оцінками експертів, якраз небажання держави надавати підтримку таким центрам чи створювати умови для розвитку їх власної спроможності, залежність від іноземних спонсорів (33,3 % опитаних), відсутність координації дій між think tanks (32,4 %), залежність від вітчизняних підприємців і бізнесменів (20 %) стримує цей процес [6, с.23].

В експертному середовищі та фахових наукових дослідженнях доволі часто висловлюються справедливі твердження не тільки про низьку якість здійснення в Україні аналізу політики загалом і „передбачених законодавством процедур” [16, с.6; 17, с.342], але й фактичну відсутність провідної

вітчизняної наукової школи, яка могла би розв’язати цю проблему [18, с.96].

На наш погляд, вихід із ситуації, що склалася, вбачається насамперед у необхідності подальшого цілеспрямованого поглиблення в існуючих умовах підготовки фахівців з політичного аналізу, політичного прогнозування, політичного консультування і теорії прийняття політичних рішень і програм, до того ж не тільки щодо студентів, які навчаються за фахом „політологія” та „державне управління”, але й державних службовців, які безпосередньо беруть участь у процесі підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм. При цьому активно використовуючи не тільки відповідний закордонний досвід підготовки та перепідготовки фахівців з політичної аналітики, але і свій, хай і невеликий вітчизняний досвід, здобутий на першій в Україні спеціалізованій кафедрі „політичної аналітики і політичного прогнозування”, що функціонує в Національній академії державного управління при Президенті України, та кафедрі „політичної аналітики” в Чорноморському державному університеті імені Петра Могили, а також у „Школі вищого корпусу державної служби” при Головному управлінні державної служби України, де здійснюється спільна робота в напрямку розвитку інституційної здібності для професійного навчання державних службовців I–II категорії посад. Уже сьогодні це знаходить втілення в розробці та реалізації спеціальних тренінгових програм і семінарів для вищого корпусу державної служби, які знайомлять слухачів не тільки з основами політичного аналізу й аналізу політики, політичного прогнозування і політичного консультування, але й науковим процесом підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень і програм, а також тією роллю, яку відіграють у цьому процесі самі особи, які приймають ці рішення. В першу чергу про це свідчить „Програма розвитку лідерства 2010”, яка включає такі актуальні, з точки зору проблеми, що аналізується, модулі, як: „Персональна ефективність лідера”, „Лідерство: європейський досвід”, „Мистецтво переговорів”, „Вартість урядового рішення. Ефективність” і т. ін. [19].

З року в рік зростає кількість студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах України за фахом „Політологія” й „Державне управління”, а також якість їхньої підготовки. Так, якщо в 2009 р. в Національній академії Державного управління при Президентові України було підготовлено

239 магістрів державного управління, то в лютому 2012 р. – 785, в тому числі 150 слухачів на денній формі навчання, 96 – на вечірній та 539 – на заочній. Підвищення ж кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, які займають посади I–IV категорії, здійснюється Національною академією державного управління при Президентові України (за I півріччя 2010 р. підвищили кваліфікацію 3546 держслужбовців) та Академією муніципального управління (підвищили кваліфікацію 60 держслужбовців) [19].

Усе це прямо або опосередковано сприяє подоланню фрагментарності у функціонуванні політичної аналітики в Україні, а отже, подальшої її інституціоналізації – реальної інтегрованості політичного аналізу, політичного прогнозування, політичного консультування та теорії прийняття політичних рішень в цілісну систему політико-управлінського наукового знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціологічні опитування. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Розумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uceps.org/ukr/socpolls.php?cat_id=16.
2. Плющ О. Просування експертними організаціями дискурсу політичних суб’єктів / О. Плющ // Соціальна психологія. – 2012. – № 1,2 (51-52). – С. 204-214.
3. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і перспективи (аналітична доповідь центру Разумкова) // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 10. – С. 2-27.
4. Внучко С. Особливості функціонування „мозкових центрів” в Україні / С. Внучко // Нова парадигма. – 2008. – Вип. 73. – С. 169-179.
5. Матвеев І. Діяльність аналітичних центрів як складова формування громадянського суспільства / І. Матвеев // Державне управління та місцеве самоврядування: зб.наук. пр. / [редкол. : С. М. Сєрьогін (гол. ред.) [та ін.]]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 4 (7). – С. 90-99.
6. Неурядові аналітичні центри в Україні: можливості, виклики, перспективи // Національна безпека і оборона. – 2007. – № 6. – 60 с.
7. Олійник С. Роль аналітичних недержавних політологічних центрів України в розвитку політичної науки / С. Ю. Олійник // Гілея (наук. вісник) : збірник наук. праць / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – К., 2011. – Вип. 51. – С. 473-478.
8. Український центр політичного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/news/news.php3?id=278&tpid=2#278>
9. Олійник С. Роль аналітичних недержавних політологічних центрів України в розвитку політичної науки [Електронний ресурс] / С. Ю.

- Олійник. – Режим доступу : <http://www.social-science.com.ua>
10. Береза А. Реформування публічної влади: сучасні концепції та політична практика: монографія / А.В.Береза. – К.: Логос, 2012. – 360с.
  11. Указ Президента України № 265/ 2010 „О первоочередных мерах по обеспечению деятельности Президента Украины” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/documents/10545.html>
  12. Михальченко Н. Политическая наука в Украине: фактор становления государственности и оптимизации внутренней и внешней политики страны / Н. И. Михальченко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України : збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 35. – С. 9-18.
  13. Україна втратила позиції в рейтингу мозкових центрів Східної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkurse.ua/ua/analytics/v-reytinge-mozgovykh-centrov-vostochnoy-evropy.html>
  14. Туронок С. Политический анализ: Курс лекций: учебное пособие / С.Г. Туронок. – М.: Дело, 2005. – 360с.
  15. Кохан Я. Українські аналітики й наукова коректність / Я. Кохан. – К. : Смолоскип, 2001. – 200 с.
  16. Громадські ради в Україні: довідник / [упор. М.Лациба]. – К.: Укр. Незалежний центр політичних досліджень, 2003. – 232с.
  17. Теремко В. Аналіз політики в Україні: процес становлення і перспективи розвитку / В. В. Теремко // Гілея (наук. вісник) : збірник наук. праць / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – К., 2010. – Вип. 39. – С. 336-343.
  18. Кальниш Ю. Політична аналітика в державному управлінні: теоретико-методологічні засади: монографія / Ю.Г.Кальниш. – К.: НАДУ, 2006. – 272с.
  19. Информационно-аналитические материалы о реализации приоритетов деятельности Главного управления государственной службы Украины на протяжении I полугодия 2010 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nads.gov.ua/control/publish/article;isessionid=CDBFF002ACFDC37C086341148D9EA2E0?art_id=322212

УДК 32.019.5

Самброс А. С.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

„ЕФЕКТ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ” ЯК ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ

Розглядається концепція „ефекту віддзеркалення” як важливий елемент політичного маркетингу і теорії прикладних політичних наук. Досліджується вплив маркетингових технологій на розвиток політичного процесу та створення політичних продуктів.

Ключові слова: ефект віддзеркалення, політичний маркетинг, прикладна політологія, політичний ринок, політичні технології, альтернативна політична культура, політичний мейнстрім, проєкрієтор, клієнт.

Самброс А.С.

„ЭФФЕКТ ОТРАЖЕНИЯ” КАК ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ

Рассматривается концепция „эффекта отражения” как важный элемент политического маркетинга и теории прикладных политических наук. Изучается влияние маркетинговых технологий на развитие политического процесса и создание политических продуктов.

Ключевые слова: эффект отражения, политический маркетинг, прикладная политология, политический рынок, политические технологии, альтернативная политическая культура, политический мейнстрім, прокрієтор, клиент.